Computer Arkitektur og Operativ Systemer

Denne forelæsning optages og gøres efterfølgende tilgængelig på Moodle
MEDDEL VENLIGST UNDERVISEREN, HVIS DU IKKE ØNSKER, AT OPTAGELSE FINDER STED

This lecture will be recorded and afterwards be made available on Moodle
PLEASE INFORM THE LECTURER IF YOU DO NOT WANT RECORDING TO TAKE PLACE

Computer Arkitektur og Operativ Systemer

Hukommelseshierarkiet

Lektion 8

Brian Nielsen

Credits to

Randy Bryant & Dave O'Hallaron (CMU)

Mål

- Hvad er primær og sekundær lager?
  - Hvordan virker DRAM og Harddiske/SSD?
- Hvorfor er computerens hukommelse er modelleret som en pyramide?
- Hvordan virker cache hukommelse?
  - i dag især CPU (L1, L2, L3) caches?

```
int x[1000];
a1=x[0];
Adgangstid(x[1]) << Adgangstid(x[16])
```

- Hvorfor er program A ca. 10 gange hurtigere end program B??
  - Hvordan kan cache-venlig kode optimering øge afviklingshastighed med *10?

A

```
int sum_array_rows(int a[M][N])
{
    int i, j, sum = 0;

    for (i = 0; i < M; i++)
        for (j = 0; j < N; j++)
            sum += a[i][j];
    return sum;
}
```

B

```
int sum_array_cols(int a[M][N])
{
    int i, j, sum = 0;

    for (j = 0; j < N; j++)
        for (i = 0; i < M; i++)
            sum += a[i][j];
    return sum;
}
```

Eksempel på Hukommelses- hieraki

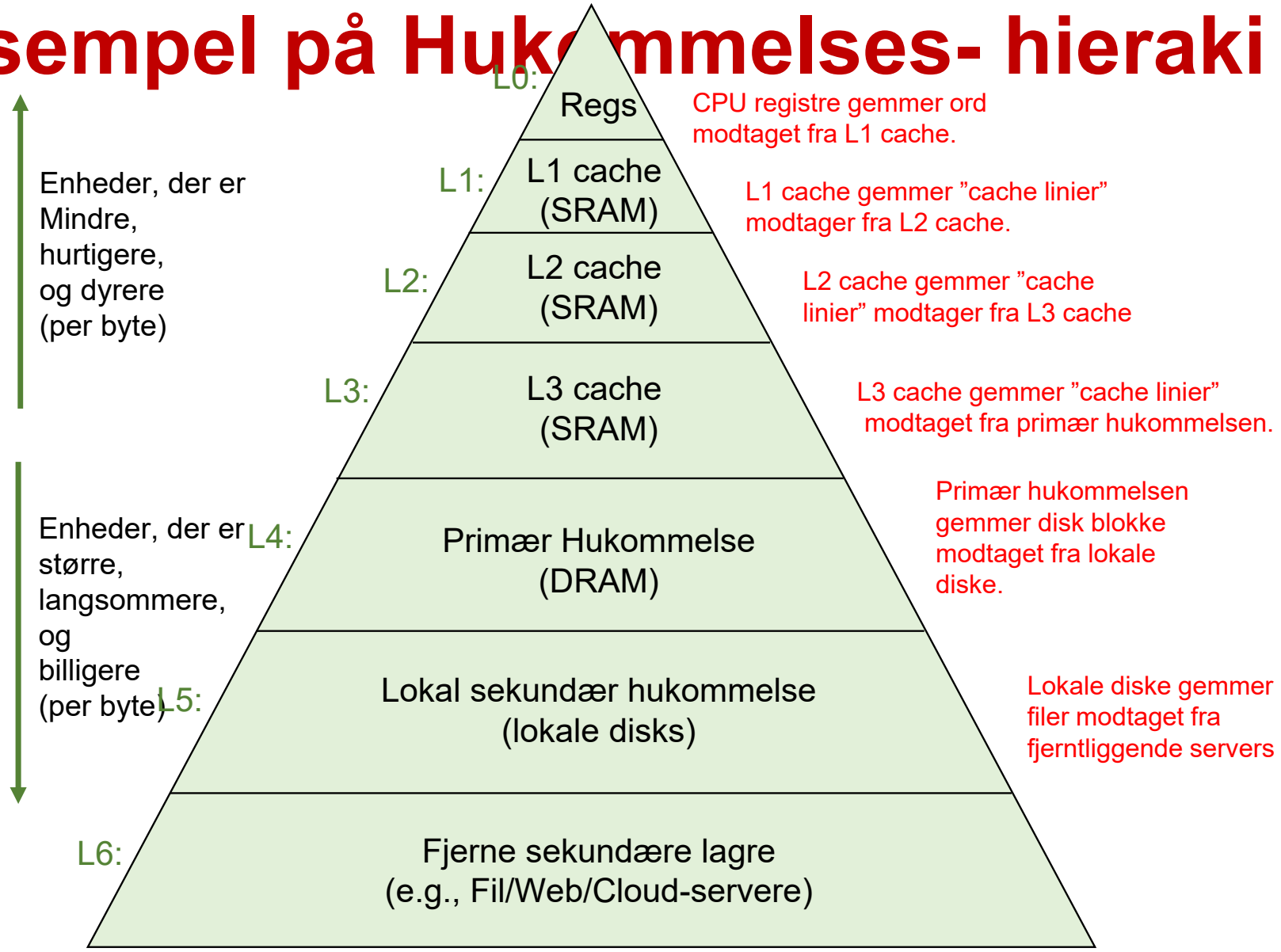

Lokalitet – Lokalitet – Lokalitet!

- Lokalitetsprincippet: Programmer bruger (eller genbruger) ofte data og instruktioner på adresser tæt ved dem den nyligt har brugt

- Temporal lokalitet
  - Nyligt tilgået data skal sandsynligvis bruges igen i den nærmeste fremtid

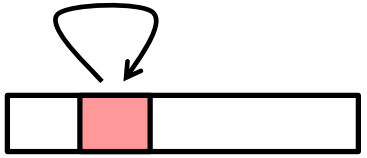

- Spatial (rummelig) lokalitet:
  - Data på nærliggende adresser refereres tit hurtigt efter hinanden

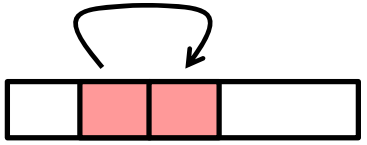

- Velskrevne programmer mod god lokalitet kører fornuftigt hurtigt
- Optimeringsteknik til programmer/alg, der skal køre rigtigt hurtigt
  - Cache-aware algoritmer (cache størrelser indgår som parameter – ”blocking”)
  - Cache-oblivious algoritmer (kører godt uafhængigt af konkrete cache parametre)

Performance af Matrix Multiplikation på Core i7

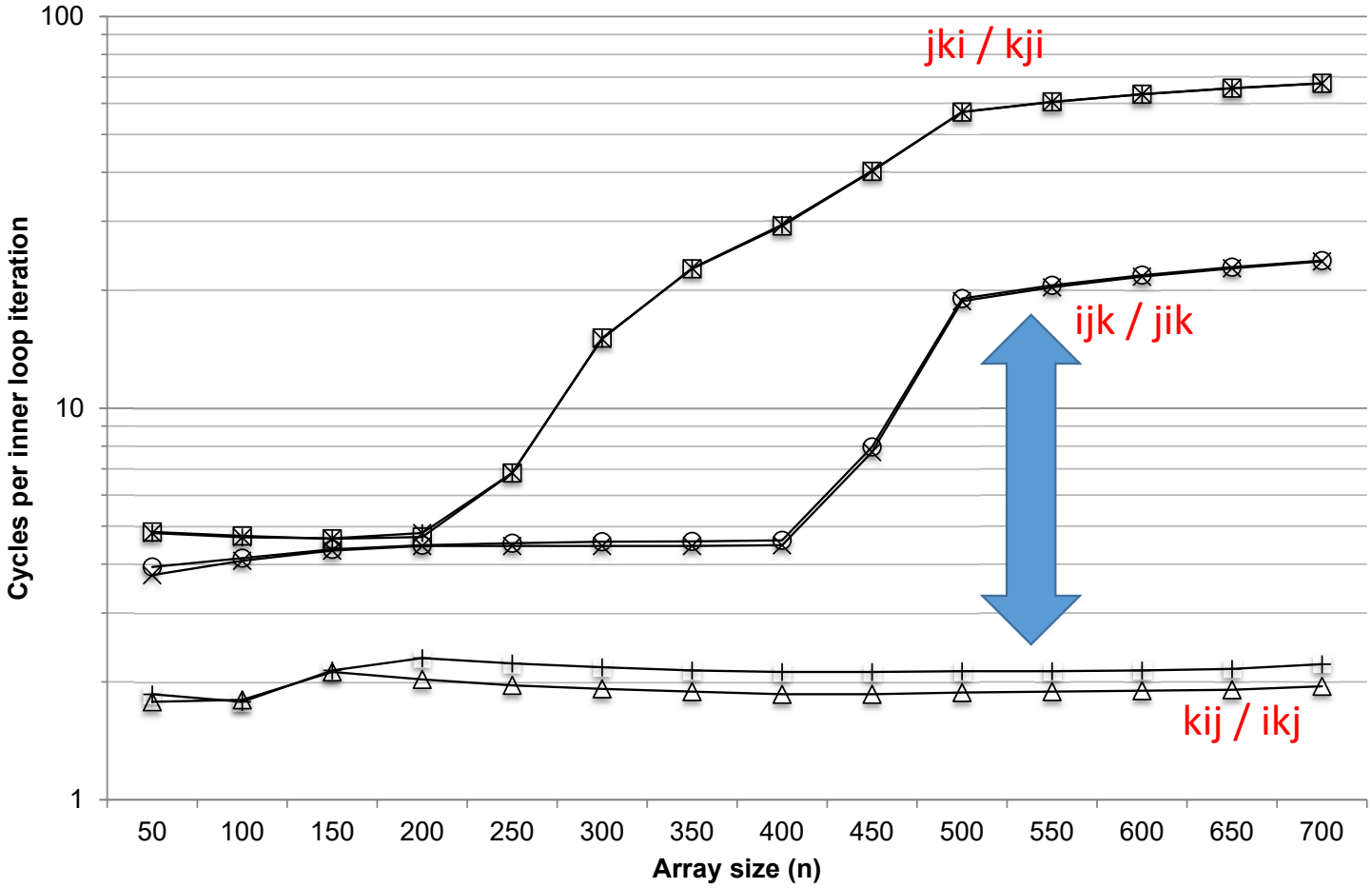

Laveste antal miss vinder

1k byte hukommelse = 1024 bytes !?

NB!

- Når vi snakker størrelser på (især RAM) hukommelser, ser vi ofte
  1k byte hukommelse = 1024 bytes "1 KB"
- Bekvemt, at det er en potens af 2 pga. den måde vi bruger adresser på
  - Med ***n*** adresseben, kan vi adressere **2^n lokationer**/celler (af 1 byte**)**
- MEN i SI systemet til fysiske enheder er 1 **kB**=1000

- IEC Alternative enheder til potenser af 2
  - 1 kibi byte 1 ***KiB*** = 2^{10} bytes = 1024 bytes
  - mebi = $1024^2 = 2^{20}$ =1.048.576
  - mibi = $1024^3 = 2^{30}$, …
  - Bruges desværre ikke systematisk

Multiple-byte units V·T·E

Decimal			Binary			
Value	Metric		Value	IEC		Legacy
1000	kB	**kilobyte**	1024	KiB	kibibyte	KB kilobyte
1000^2	MB	megabyte	1024^2	MiB	mebibyte	MB megabyte
1000^3	GB	gigabyte	1024^3	GiB	gibibyte	GB gigabyte
1000^4	TB	terabyte	1024^4	TiB	tebibyte	TB terabyte
1000^5	PB	petabyte	1024^5	PiB	pebibyte	–
1000^6	EB	exabyte	1024^6	EiB	exbibyte	–
1000^7	ZB	zettabyte	1024^7	ZiB	zebibyte	–
1000^8	YB	yottabyte	1024^8	YiB	yobibyte	–

Orders of magnitude of data

https://en.wikipedia.org/wiki/Kilobyte

Øvelserne

- Lokalitet i programmer:
  - Gennemløb m. skridtlængde 1.
  - Identificer alg. variant som udviser bedst spatial lokalitet.
  - Lokalitet og CPU caches med matrix transponering
- Virkemåde af CPU caches (associative)
- (Hvornår bliver en SSD slidt op??)
- Challenge 9: Er din DRAM følsom for Row-hammer angreb?
- Challenge 10: Udlæs cache-systemet for din maskine!

Brug Hjælpelærer assistancen! Evt også til spm. mm lektionen